

ПРИСТРАСТЬ, ДОРОЖЧА ЗА ЖИТТЯ!

(СЦЕНАРІЙ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ БЕСІДИ)

Формування алкогольної залежності | у молоді України — серйозна проблема, з якою нам доводиться стикатися щодня. У транспорті та на відпочинку, на вулиці та й біля власного будинку... Зустріти підлітка з пляшкою пива (або й міцнішого напою) — вже уже давно не дивина. Відомо, що за рівнем підліткового алкоголізму Україна займає перше місце в Європі. Ми розуміємо всю небезпеку та сумнівність слави у цій першості.

Педагоги України у своїй виховній роботі кожен рік обов'язково виділяють відповідний час для профілактики поширення підліткової алкогольної залежності. Починаючи з молодших класів, діти долучаються до участі у різних заходах, що пропагують здоровий спосіб життя. Чому ж тоді підліток у своєму колі не відмовляється скуштувати спиртне, випити з пляшки, що «гуляє колом», долучитися до «дорослого життя»? Це може бути зумовлено спадковістю, яку отримала дитина ще до свого народження, алкоголізацією сім'ї та/або родини, спотворенням власних ціннісних орієнтирів, індивідуальними проблемами — внутрішніми конфліктами або конфліктами особистості з оточуючими, розв'язати які самому підліткові важко, та може він і не намагається — легше втекти в алкоголь.

Пропоную докладніше зупинитися на кількох із проблем.

По-перше, це програшний принцип «роби так, як я кажу, а не так, як я роблю». Більшість сучасних підлітків із раннього дитинства бачать, як вживають алкоголь їхні близькі та рідні люди. Велике благо для дитини, якщо це відбувається у сім'ї не часто, у відповідній святковій атмосфері, якщо вживання алкоголю — компонент, а не самоціль свята. Коли ж у сім'ї спиртне, п'яні батьки та члени родини — майже щоденна справа, як учителю пояснити дитині, що вживати алкоголь — погано? Зрештою, «дитина вчиться тому, що бачить у своєму домі». Підсвідомо дитина завжди вважатиме, що не може бути поганим те, що постійно роблять її батьки. І, вибираючи між учителем та рідними батьками, все одно схилятиметься до виправдання сім'ї, заперечуватиме категоричні висновки вчителя: «Пити — погано, алкоголь — зло».

Що може зробити педагог? Звичайно, змінити дорослих людей тільки за власним бажанням неможливо. Але полегшити умови життя дитини ми повинні. Для того їснують різні форми роботи з батьківською аудиторією та відповідні служби, що займаються проблемами важких сімей.

По-друге, це формальності у висвітленні даної проблеми окремими педагогами. Саме тому, що вона є постійною складовою виховного плану роботи, вчитель може дещо зверхнью поставитися до вибору форми роботи. Бо ж «уже про це говоре-но-переговорено...». Дійсно, тема не нова. Але це не позбавляє її актуальності. До того ж говорити з дітьми про алкоголь та алкоголізм можна теж по-різному. Якщо ти стопи біля дошки і монотонно «розмовляєш сам із собою», а діти, послухавши тебе кілька хвилин, «переключаються» на свої думки або й спрости — великого результату від виконаної роботи не чекай.

Для сучасного педагога мало просто оперувати фактами або показати дітям відеофільм. Треба насамперед залучити дітей до дієвого спілкування, оживити процес діалогу з дітьми, додавши до нього елемент гри — і рівень засвоєння інформації аудиторією суттєво збільшиться. Одночасно діти, які отримуватимуть від своїх однолітків у цікавій формі теорію та статистику із запропонованої теми, підсвідомо сприйматимуть її менш критично і набагато жвавіше, ніж якщо це подається вчителем. Тоді навіть така нудна (з точки зору проблемної дитини) справа, як чергова виховна година, міне немарно, злагатить дитину новими знаннями, які не забудуться одразу, тільки-но учень закриє за собою двері свого класу. Дітей, котрі виконують головні ролі у виставі, вчитель може обрати з учнів найуразливіших щодо схильності до вживання алкоголю. Юні ж актори, які вивчатимуть свої ролі, напевно не забудуть знання, якими оволоділи самі, та ділитимуться ними з іншими.

ПРИСТРАСТЬ, ДОРОЖЧА ЗА ЖИТТЯ

Сценарій театралізованої профілактичної бесіди виховного змісту

Дійові особи:

Оповідач. Печінка, Підшлункова залоза, Шлунок, Нирка 1, Нирка 2 — у шапочках із картону із закріпленими назвами — іменами внутрішніх органів (шапочки можна замінити бейджиками з написами). Алкогольний цироз, Алкогольний гастрит, Ентероколіт — у білих лікарських халатах та у шапочках із назвами-іменами (можна замінити бейджиками).

Матеріали: папка Оповідача, у якій є його доповідь, та шматок чорної тканини 60 x 50 см., стіл, указка, велика пляшка з прозорою рідиною та написом «АЛКОГОЛЬ», гранчастий стакан із прозорою рідиною, тарілка, шматок хліба та солоний огірок, анатомічна карта тіла людини з малюнками її внутрішніх органів.

Хід бесіди

На столі ставлять пляшку з написом «АЛКОГОЛЬ», до половини наповнений стакан, тарілку з хлібом та огірком. Під час проведення бесіди всі дійові особи у своїх виступах використовують анатомічну малу та указку, зазначаючи розташування внутрішніх органів у тілі людини.

Оповідач. Уже безліч разів медики та психологи світу обговорювали питання боротьби з таким ганебним явищем як алкоголь. Порушення у психіці та поведінці п'яниць та алкоголіків у наші часи вивчені ретельно. Хвороби внутрішніх органів — особливо на початковій стадії зловживання спиртним, теж активно вивчаються фахівцями всього світу. Установлено, що ураження всіх внутрішніх з органів людського організму виникають уже на ранніх стадіях уживання алкоголю. Але спочатку ці недуги можуть бути непомітні близьким і навіть самому хворому. Та з часом такі хвороби як гепатит, панкреатит, гастрит тощо виникають і дають про себе знати все частіше, протікають у все тяжчій формі, часом переходячи у невиліковну хворобу.

За свідченням лікарів, п'яниці та алкоголіки своріють на 20—30 % більше за інших, до того ж іх захворюваність удвічі частіше пов'язана із втраченою працевдатністю. Та й життя у таких людей, порівняно з непитущими, коротше на 15—20 років. Гак, алкоголь дійсно вбиває людину, «виїдаючи» її зсередини.

Кожен лікар підтверджує, що без деяких органів людина може жити: втрата кінцівок, селезін-щ, нирки, більшої частини або й усього шлунка можлива за крайньої необхідності. Але печінку неможливо ампутувати повністю, трансплантувати весь орган до тіла хворого від донорського не зможе сьогодні жоден геніальний хірург. Навіть фрагмент донорської печінки потребує для свого приживлення частини здорового органу в людини, яку рятують.

Без печінки вижити неможливо. Проте п'яниці не сприймають серйозно те, що кожна чарка алкоголю або бокал пива (ще й на несприятливому екологічному фоні нашого сьогодення) — це жорстокий удар по печінці.

(Виходить учень із написом на грудях «Печінка».)

Печінка. Токсичне ураження печінки розвивається при отруєнні людини грибами та різними хімічними речовинами (хлороформом, чотирихлористим вуглеводом, фосфором, спиртом, отрутою тощо). Жодна психічно здорова людина не додумаетсяся їсти отруйні гриби-поганки чи ковтати ртуть. Чому ж тоді людина вживає алкоголь?

На кожній із стадій моого хронічного отруєння етанолом (винним спиртом) порушуються всі мої функції. Розвивається хворобливі явища, що нагадують ознаки страшної недуги — цукрового діабету. Змінюється склад крові, знижується її здатність згортатися, підвищується проникність стінок дрібних судин. Це призводить до крововиливів під оболонками головного мозку навіть у молодих людей, якщо вони зловживають алкоголем.

Наслідки цього: параліч різного ступеню важкості, іноді — смерть людини.

Крім того, значно порушується антитоксична функція печінки — вона більше не може виконувати свою головну охоронну функцію, бути надійним бар'єром, що запобігає розповсюдженню та накопиченню різних сильнодіючих отруйних речовин у організмі.

(З'являється учень із написом «Алкогольний цироз».)

Алкогольний цироз. У 1819 році лікар Лаен-нек зробив перший опис виявленого ним у пацієнта алкогольного цирозу. Померлий солдат багато років зловживав спиртними напоями. Під час розтину лікар виявив дуже зменшенну в розмірі, щільну, бугристу печінку жовтувато-червоного кольору. Лаеннек пов'язав це ураження з алкоголязацією організму пацієнта.

Слово «цироз» — давньогрецьке, у перекладі означає «рудий». Дійсно, саме такого неприродного кольору набуває орган через затримку в ньому жовчі. Часом при цьому печінка різко зменшується у розмірах, іноді вона збільшується.

Необхідно пам'ятати, що появ в організмі людини призводить не тільки зловживання міцними спиртними напоями, але й захоплення вином і навіть пивом.

(Підшлункова залоза стає поруч із Печінкою й Алкогольним цирозом.)

Підшлункова залоза. Важливу роль відіграє в організмі людини підшлункова залоза. Виробляючи та виділяючи у кров два гормони (глюкагон та інсулін), я виконую головну роль у регулюванні процесу обміну речовин в організмі на молекулярному рівні. За допомогою цих гормонів я керую процесом створення та надходження у кров глюкози, не дозволяючи цьому процесу відхилятись у той чи інший бік. Також я керую процесом розщеплення в тонкому кишківнику людини білків, жирів та вуглеводів до таких поєднань, які можуть бути засвоєні організмом. * При зловживанні алкоголем залоза збільшується, в ній поступово розвивається некроз (відмирання) тканин. Важливий негативний вплив спирту на центральну нервову систему — регулятор усіх процесів, що відбуваються у організмі.

Через те, що я анатомічно та функціонально дуже пов'язана з печінкою, дванадцятьпалою кишкою, шлунком, запалення, що виникло під впливом зловживання алкоголю в одному з цих відділів травної системи, легко перекидається і на мене. У людини розвивається страшна хвороба — цукровий діабет, який не тільки призводить до невиправних наслідків (неможливість вести нормальній спосіб життя, постійна загроза смерті, втрата кінцівок), але й стає причиною передчасної смерті людини та може бути генетично успадкований дитиною хворого п'яниці.

Шлунок (стає поруч).

Якщо в інші органи алкоголь потрапляє через кров уже в дуже розведеному вигляді, то до мене спиртні напої потрапляють практично у тій самій концентрації, яка зазначена на пляшці вина чи горілки. Тому безпосередні «копіки» та отруєння від етанолу шлунок відчуває дуже суттєво. У мені етанол залишається надовго. І наслідки «хімічного опіку» та отруєння проявляються активно, передусім це — алкогольний гастрит. Ця хвороба особливо часто зустрічається в алкогольів, які віддають перевагу міцним спиртним напоям: горілці, коньяку, віскі, рому, тим паче — самогону.

(Алкогольний гастрит виходить, стає поруч із «товаришами по нещастю».)

Алкогольний гастрит. Мене діагностують практично у всіх активних алкогольів (до 95 %). Загострення хронічного алкогольного гастриту призводить до виразкової хвороби шлунка чи дванадцятьпалої кишки. Усі такі хвороби потребують періодичних оглядів і нагляду лікарів, щоб попередити розвиток раку шлунка.

Ентероколіт. Алкогольний гастрит може протікати як окрема хвороба шлунка. Але найчастіше він комбінується з ентероколітом — порушенням діяльності тонкого і товстого кишківника. Пияцтво порушує нормальну кишкову флору. Під впливом алкоголю корисні бактерії, які живуть у кишківнику (кишкова паличка, ентерокок тощо), раптом стають агресивними стосовно господаря-носія, перетворюються на ворожу для організму флору, викликають ентероколіт та інші інфекційні хвороби відділів травної системи людини.

Моя поява в організмі призводить до тяжких ускладнень — ожиріння печінки, інфекційних хвороб жовчних шляхів, різних набряків. Якщо хвора людина не отримає належного лікування і продовжуватиме пиячити, то може загинути.

(З'являються Нирка 1 та Нирка 2.)

Нирка 1. Головне завдання нирок — підтримувати стабільність у внутрішньому середовищі організму. Ми беремо участь у регуляції водно-електролітного балансу, підтримці кислотно-лужного стану, виділенні азотистих шлаків та інших життєво важливих процесах.

Нирка 2. За добу з сечею нирки виводять 50—75 грамів щільних речовин. Всього у сечі виявлено 150 хімічних інгредієнтів — як органічних (35—50 грамів), так і неорганічних (15—25 грамів) речовин. Отже, ми рятуємо організм від отруєння речовинами — тими, що потрапили до нього із зовнішнього середовища, і тими, що утворились у самому організмі.

Нирка 1. Гостра, а тим більше хронічна інтоксикація алкоголем порушує всі функції нирок. Алкоголізм не тільки погіршує перебіг уже існуючих запальних процесів у системі

сечовиділення, але й викликає хронічні захворювання нирок: (нефрит, піеліт, утворення каменів у нирках, тощо).

Нирка 2. Наш організм на 60—70 % складається з рідини (дві третини вміщується у клітинах, третина — у міжклітинному просторі). Зловживання алкоголем призводить до переходу частини води з клітин до міжклітинного простору, що спричинює набряки, дуже характерні для алкоголіків (як зовнішні, так і набряки внутрішніх органів). У випадку занедбаного алкоголізму у хворих виникає склероз ниркових судин (до 25 % у алкоголіків віком 40—50 років), крововиливи у нирки, інфаркти нирок, некроз (відмирання) ниркових тканин.

Оповідач. У зв'язку із тим, що було сказано про патологічні зміни у печінці, підшлунковій залозі, шлунку, кишківнику та нирках п'яниць та алкоголіків, стає зрозумілим, чому люди, які зловживають спиртними напоями, скорочують собі життя мінімум на 15—20 років або поступово позбавляють себе його.

(Оповідач хліб із тарілки перекладає (зверху) на стокам із прозорою рідиною, розгортає чорну тканину і накриває нею весь реквізит, що лежить на столі.)

Після проведення бесіди доцільно перейти до обговорення почутої інформації, виділення основних моментів, важливих для аудиторії, підбиття загальних підсумків тощо.

Далі я пропоную колегам розроблену мною анкету.

АНКЕТА «ВИЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ, СХИЛЬНИХ ДО РОЗВИТКУ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ»

Мета: виявити дітей, схильних до розвитку алкогольної залежності, та тих, хто вже вживає алкоголь.

Вікова категорія: 13—16 років.

Анкету можна проводити як анонімно (виявляючи наявність та чисельність у класі групи ризику, актуальність роботи з цією групою), так і просити дітей зазначати прізвища (якщо рівень довіри до дорослого у класі дозволяє сподіватися на відверті відповіді).

Анкета

Стать П.І.Б., Клас Клас Вік

1. Моє ставлення до алкоголю:
  - а) негативне;
  - б) нейтральне;
  - в) позитивне.
2. Висловлювання дорослих і медиків щодо шкоди впливу алкоголю на людину:
  - а) правильні;
  - б) дещо перебільшена шкода;
  - в) повністю не правильні.
3. На мою думку, в моїй сім'ї алкоголь:
  - а) практично не вживають;
  - б) уживають помірно; в) уживають постійно.
4. Мої друзі вживають алкоголь:
  - а) не вживають;
  - б) уживають, але не часто;
  - в) уживають досить часто;
  - г) уживають постійно.
5. Якщо мені запропонують алкоголь:
  - а) я відмовлюся;
  - б) я, можливо, погоджуся;
  - в) я погоджуся.
6. Уперше мені запропонували вжити алкоголь:
  - а) ще не пропонували;
  - б) пропонували друзі;
  - в) пропонували батьки або родичі.
7. Уперше мені запропонували вжити алкоголь:
  - а) під час свята;

- б) у будень «просто так»;
в) на дискотеці, вечірці, пікніку тощо.
8. У моїй сім'ї алкоголь частіше вживають:
а) тільки батько;
б) тільки мати;
в) обоє батьків;
г) мої батьки та інші члени родини і досить часто.
9. На мою думку, алкоголь у житті людини:
а) додає проблем і збитків;
б) не додає проблем і збитків;
в) покращує людині життя.
10. Коли я стану дорослим, то:
а) не вживатиму алкоголь;
б) можливо, буду вживати;
в) уживатиму обов'язково.

У групі, сукупний результат відповідей якої виявиться вище середнього щодо склонності до вживання алкоголю, треба проводити додаткову групову й індивідуальну роботу та весь комплекс заходів із попередження формування підліткової алкогольної залежності.